

Filmy o holocaustu

Přehled hraných filmů o holocaustu a co v nich chybí

Marek Šlechta
leden 2012

I. Původ Seznamu hraných filmů o holocaustu

Tento seznam vznikl v rámci impulsu PAMATUJ! na zmařené životy Terezínského rodinného tábora (TRT) a je součástí programu Pomoc potřebným vokálního souboru Geshem podporovaného Magistrátem hl. m. Praha.

V dnešní uspěchané době nemá nikdo mnoho času zabývat se událostmi minulých let a ještě méně vzpomínat na dávné křivdy zavražděných, jejichž příbuzní také nepřežili. A pokud ano, většinou už se nedočkali dnešních dnů.

Výsledkem je, že vzpomínání na holocaust se děje zejména u pozůstalých jeho obětí, ale reflexe celou českou společností je vzhledem k rozměru této tragédie i jejích následků do dnešních dnů, zanedbatelná. Kromě Židovského Muzea v Praze, Terezínského památníku, Terezínské iniciativy a organizace ICEJ (Křesťanské velvyslanectví Jeruzalém v Praze), mají podíl na tomto tématu i některé regionální organizace. Přesto u většiny lidí je připomínka této tragédie provázena určitými rozpaky, jejichž výsledkem je někdy i pochybnost, zda se něco tak hrůzného doopravdy stalo!

I.a) Impuls PAMATUJ! na zmařené životy Terezínského rodinného tábora (TRT)

Impuls PAMATUJ! (REMEMBER!) oslovuje všechny občany České republiky, aby jim připomněl největší masovou vraždu československých občanů v dějinách a nabídl možnost pravidelně ji připomínat tím nejdůstojnějším způsobem, kterým může být například koncert nebo přednáška, beseda na toto téma, promítání filmu, divadlo nebo vernisáž, smuteční setkání nebo bohoslužba, smuteční oznámení, minuta ticha, výroční připomínka ve škole, na firmě, umělecké aktivity a mnohé další. **Událost, kterou připomíná impuls PAMATUJ!**

Místo:	Koncentrační tábor Osvětim-Birkenau
Datum:	v noci z 8. na 9. března 1944
Počet obětí:	bylo zavražděno 3 792 terezínských vězňů včetně 256 dětí
Datum:	v noci z 10. na 11. července 1944
Počet obětí:	bylo zavražděno na 3 000 terezínských žen a dětí
Datum:	v noci z 11. na 12. července 1944
Počet obětí:	bylo zavražděno zbývajících přibližně 3 500 vězňů z Terezína
Terezínský rodinný tábor přestal existovat (www.holocaust.cz)	

I.b) Vokální soubor GESHEM: Pomoc potřebným: Impuls PAMATUJ!

Repertoár vokálního souboru Geshem tvoří spirituály, hebrejské písně a písně z Taizé, tedy zejména písně utlačovaných, pronásledovaných a vyvražďovaných národů a menšin, které tím nejživotnější způsobem vyjadřují touhu po svobodě, lásce a naději. Geshem nejen usiluje o autentický přednes těchto písní vlastními úpravami a cappella, ale v rámci programu Pomoc potřebným realizuje desítky benefičních koncertů na pomoc obětem katastrof, chudým, handicapovaným, zanedbaným památkám i alternativnímu vzdělávání. Od roku 2011 je program Pomoc potřebným podporován Magistrátem hl.m. Prahy. Svým impulsem PAMATUJ! na zmařené životy Terezínského rodinného tábora chce GESHEM povzbudit k nalezení důstojných způsobů připomínání této celonárodní tragédie a hledá partnerské subjekty, organizace i jedince, kteří se chtějí na připomínání zúčastnit.

II. Dva hlavní důvody, proč vznikl tento seznam filmů o holocaustu s anotacemi

II.a) Efektivní forma seznámení s tématem holocaust a antisemitismus

Mladá generace čte stále méně, mnohdy vůbec. Paradoxně nejméně čtou právě ti, kteří by to nejvíce potřebovali. Většina žáků a studentů, ale i jejich rodičů a prarodičů se ale dívá na filmy.

V současné době, kdy se šíří různé formy neonacismu a extremistických skupin a komunit a nejen mezi mladými lidmi je často zakořeněn názor, že holocaust je výmysl, je potřebné vzdělávat nejširší populaci o možných důsledcích takto společensky nebezpečného chování.

Stojíme-li před zadáním, jak informovat v našem okolí o holocaustu a antisemitismu, nabízí se nám kromě možnosti besed s pamětníky, přednášek nebo návštěvy bývalých koncentračních táborů také možnost využití světové i naší kinematografie. Nejen dokumentární filmy, které jsou samozřejmě velmi cenné a pomáhají vzdělávat člověka, který už se o danou problematiku zajímá, ale hrané filmy se svým intenzivním vlivem zejména na citovou paměť, takže mohou velmi dobře posílit hierarchizaci postojů. Naopak je ovšem nutné zdůraznit, že tento seznam je pouhým doplňkem metodik ověřených a schválených kompetentními subjekty (Židovské museum, Tereziánská iniciativa) a že hrané filmy nemohou nahradit faktografické dokumenty, literaturu faktu nebo dokumentární filmy a že z pohledu historika nebo jiného odborníka z oboru holocaust mohou hrané filmy obsahovat nepřesnosti, což ovšem nesnižuje jejich celkový přínos.

Že téma holocaustu není zdaleka vyčerpané, o tom svědčí i relativně nově natočené filmy jako je Odsun (Záhah) – La Rafle (Francie, 2010), Konečné řešení – The Final Solution (Dánsko, 2011) nebo Nesplněný slib (Slovensko, 2009).

Široké spektrum témat filmů

Dnes už existuje tak velké množství hraných filmů i dokumentů s tématem holocaust a antisemitismus, že je možné je využívat při studiu dokonce i různých souvisejících aspektů, a to nejen událostí, které popisují, ale zejména úhlů pohledů na ně v době a společnosti, jichž jsou produktem.

Bez ohledu na různou kvalitu, úroveň a míru fikce jednotlivých filmů, dávají dohromady poměrně široký úhel pohledu na problematiku týkající se holocaustu. Někde lze vysledovat shodné prvky chování lidí v různých životních situacích, jinde vidíme národní specifika. Jako lektor o antisemitismu a holocaustu vidím v hraných filmech podpurný materiál, který umožní případnému zájemci hlubší a osobní vhled do atmosféry a událostí té doby.

II.b) Neexistuje žádný hraný film o největší hromadné vraždě našich lidí

Mezi hranými filmy o holocaustu jsem nenašel žádný, který by se zabýval historií největší hromadné vraždy československých občanů v dějinách naší země, která se odehrála v plynových komorách koncentračního tábora Osvětim – Birkenau:

- V noci z 8. na 9. března 1944 bylo zavražděno 3 792 tereziánských vězňů, z toho 256 dětí
- V noci z 10. na 11. července 1944 bylo zavražděno na 3 000 tereziánských žen a dětí
- V noci z 11. na 12. července 1944 bylo zavražděno zbývajících přibližně 3 500 vězňů z Terezína. Tereziánský rodinný tábor přestal existovat (www.holocaust.cz).

Pozornost, která se věnuje v české společnosti této největší hromadné vraždě našich občanů v historii naší země, je v porovnání s pozorností k událostem 11. září 2001 (útok na WTC v New Yorku – 2 977 obětí) nebo vyhlazení Lidic (kolem 300 obětí), nepatrná.

III. Jaké typy hraných filmů o holocaustu například existují

Hrané filmy zabývající se tematikou holocaustu bychom mohli rozdělit do následujících kategorií:

1. Nástup fašismu a nacismu (NF)

Jsou obsaženy zejména ve velkovýpravných filmech popisujících život hlavních hrdinů a jejich dramatické změny od třicátých let až po osvobození.

2. Transporty (TR)

Jsou součástí téměř všech hraných filmů. Vyjadřují hrůznost vytržení lidí z jejich normálního společenského kontextu, vykořenění, nesmyslnost nenávisti.

3. Koncentrační tábory (KT)

Jsou v hraných filmech součástí příběhů lidí, kteří prošli koncentračním táborem a většina těch, kteří zde byli zavražděni. S různou úrovní přesvědčivosti tyto filmy zachycují kromě stovek extrémních životních situací také krutost esesáků a hrdinství vězňů, ale i jejich lidskost a bezmocnost. Filmy však zachycují i vzdor vězňů a úspěšná i neúspěšná povstání.

4. Odboj (OD)

Vzhledem k utajeným a nebezpečným aktivitám se o nich dozvídáme relativně se zpožděním. Mnohé se ani nedozvíme, protože účastníci odboje zahynuli ve válce anebo se nedožili zveřejnění své činnosti.

5. Osvobození (OS)

Šok veřejnosti, která už v té době byla informována o koncentračních táborech, ale nikdo si neuměl představit hrůzy, kterým byli vězňové vystaveni. Obtížná adaptace bývalých vězňů koncentračních táborů na život na svobodě.

6. Repatriace a nový život (RE)

Bývalí vězňové přicházejí do místa, odkud pocházejí, a setkávají se většinou s krutou realitou: jejich blízcí už nežijí anebo v lepším případě odešli neznámo kam. Mnozí ale nemají kam se vrátit a volí jako své nové životní místo Izrael, USA nebo jinou zemi, kde věří že najdou bezpečné útočiště.

7. Norimberský proces a tvoření nové společnosti (NP)

Filmy zachycují hledání komunikace s válečnými zločinci, jejich skrývání a útěky, obžalobu i obhajobu. Extrémní vinu, popírání osobní zodpovědnosti za vraždy statisíců. Hledání místa pro život statisíců židovských uprchlíků, kteří se nemohou vrátit do své předválečné vlasti.

8. Následky holocaustu (NH)

Toto je svým spektrem záběru nejširší tematika, zahrnující i naši současnost. Tématem je často osamocení bývalého vězně, kterému nemůže nikdo porozumět, hledání jeho nové životní cesty, vyrovnávání se s minulostí. Psychické i sociální následky dětí a vnoučat bývalých vězňů. Od 5. kategorie se tato liší tím, že nezahrnuje pouze bezprostřední situaci po osvobození, ale popisuje následky v intervalu jednoho i více desetiletí po válce.

IV. Jak používat seznam filmů o holocaustu

Přehled hraných filmů informuje o více než 80-ti snímcích. Je seřazen podle zemí vzniku. Seznam každé příslušné země se dále řadí podle roku výroby. U každého filmu je uveden nejméně jeden název, země původu, jméno režiséra a rok výroby. V případě koprodukce je film zařazen do země, která se na oficiálních materiálech uvádí v pořadí první. Pak následuje stručná charakteristika filmu vzhledem k tématům holocaust a antisemitismus. Popis u filmů nelze chápat jako jediný správný výklad, slouží jen jako vodítko k rychlé orientaci. Každý film je navíc opatřen tabulkou, která informuje, které z výše uvedených kategorií postihuje.

Diktátor**The Great Dictator****USA, Charlie Chaplin, 1940**

NF

Chaplinova nejúspěšnější komedie, ve které břitkým a svižným humorem vyjadřuje směšnost touhy po světovládě karikováním Hitlera, Goebbelse, Göringa, Mussoliniho a dalších. Chaplin zde ztvárňuje dvě postavy: Hynkela, diktátora říše Tomanie, který svou slangovou němčinou paroduje Hitlerovy proslovy a jeho dvojníka, židovského holiče, který se v závěru filmu omylem dostává na místo diktátora a ve svém projevu ruší Hynkelův antisemitismus a prohlašuje Tomanii a Osterlich za demokratické země. Film je naplněn mnoha výtečnými Chaplinovými gagy, které dodávají tomuto navýsost závažnému tématu geniální lehkost.

The Seventh Cross**USA, Fred Zinnemann, 1944**

KT, OS

Sedm vězňů uteklo z koncentračního tábora, ale zachránil se pouze jeden. Velitel tábora nechal vztyčit sedm křížů, aby na každý z nich pověsil jednoho z dopadených uprchlíků. Šest se mu podařilo chytit, sedmý kříž zůstává prázdný. Georghii Heisslerovi pomohla za hranice ilegální antifašistická organizace, kterou najde po dlouhém hledání a ukrývání. Film je nadějným svědectvím o tom, že i mnoho lidí v Německu nepodlehlo zloůli nacistů a zachovali si smysl pro čest, lidskost a spravedlnost.

The Stranger**USA, Orson Welles, 1946**

NP

Nacista Franz Kindler, hledaný válečný zločinec, kterému se podařilo po válce se změněnou identitou uprchnout z Evropy, jako učitel v malém americkém městečku prožívá šťastné chvíle zasnub a prvních dnů manželství s dcerou vrchního soudce, když do městečka přijíždí detektiv Wilson, lovec nacistických zločinců OSN. Složitým způsobem seznamuje blízké Franze Kindlera s jeho pravou totožností. Dochází k damatickému střetu, kdy je kindler rozhodnut zabít i svou manželku, které se naštěstí otevrou oči. Nakonec Kindler umírá po pádu z věže kostela.

Poznamenání**USA, Zinnemann, 1948**

RE

V troskách německého města se bezprostředně po ukončení války setkávají malý chlapec Karel Malík, který utekl z dětského repatriačního tábora a který už v Osvětimi ztratil řeč, s americkým vojákem Stevem. Ten se ujímá chlapcovy výchovy a učí ho anglicky. Nikdo z nich netuší, že maminka Karla, která také válku přežila, ho intenzivně hledá ve všech tranzitních táborech, řízených Červeným křížem. Setkávají se částečně náhodou a částečně přičiněním pracovnice Červeného kříže, která má vynikající paměť na jména a tváře lidí.

The Juggler**USA, Edward Dmytryk, 1953**

RE,NH

Hlavní hrdina, Hans, jeden z uprchlíků propašovaných po válce do Izraele, plný zmatků a pocitu viny, je vydán napospas nejisté budoucnosti. Ve válce přišel o rodinu. Setkává se s dospívajícím Joshuou, který předstírá, že je z Ameriky, ale ve skutečnosti on i jeho rodina byli také obětí holocaustu. Přesvědčí Hanse, aby ho naučil žonglovat. Zápletka s policistou Kirkem, kdy Hans zazmatkoval při pouličním incidentu a uprchl před policií, končí jeho uznáním, že potřebuje pomoc, aby se znovu „dal dohromady“.

Exodus**USA, Otto Preminger, 1960**

RE

Ari Ben Kanaánovi se podaří v roce 1948 propašovat na loď Exodus 611 židovských uprchlíků a donutí Brity, aby jim dovolili opustit řecký přístav. Příběh mladého Dova, který po hrůzách koncentračního tábora hledá svoje uplatnění u radikálního podzemního Irgunu se vyvíjí jeho atentátem na hotel King David, za který má být potrestán jeho strýc Akiva, šéf Irgunu. Arimu se podaří osvobodit se speciální jednotkou Akivu ze střeženého vězení. Dov se v kibucu zamiluje do dánské Židovky, která hledá v Izraeli svého otce. Ta je zabita při nočním přepadení. Dramatický příběh plný zvratů a historických událostí provázejících vznik státu Izrael.

**Judgment at Nuremberk
USA, Stanley Kramer, 1961**

NP

Film o válečném tribunálu v Norimberku, kde byli souzeni čtyři nacističtí soudci za své skutky proti humanitě. Jediný ze čtyř obviněných uznal svou vinu, ostatní trvali na svém postoji, že se řídili zákonem země a jednali v souladu a zájmu politiky jejich vlasti.

**Majitel zastavárny
The pawnbroker
USA, Sidney Lumet, 1964**

NH

Muž, který jako jediný z rodiny přežil koncentrační tábor, v New Yorku jako majitel zastavárny prožívá znovu hrůzy holocaustu částí v neodbytných vzpomínkách a částí krutostí nelítostného prostředí, kde žije.

**Corie Ten Boom – Útočiště
The Hiding Place)
USA. James F. Collier, 1975**

NF, TR, KT, OS

V Amsterdamu, městě svobodného Holandska, jsou teď Němci a říkají hrdým Holanďanům, jak se mají chovat k Židům. Rodina Boomových se přes zákaz pod hrozbou trestu smrti rozhodla poskytnout Židům útočiště a vytvořila tajný úkryt ve svém domě. Byli ale udáni a nacisté je posílají do koncentračního tábora Ravensbruck. Sestry Boomovi se nově vyrovnávají se svojí křesťanskou vírou v Boha v nenadále krutých situacích.

**Marathon Mann
USA, John Schlesinger, 1976**

NH

Film plný záhadného napětí, jehož důvody se postupně rozkrývají, když se kolem hlavního hrdiny, mladého doktoranda (Dustin Hoffmann) začnou dít divné věci! Zjistí, že jeho zavražděný bratr byl tajným agentem sledujícím uprchlého nacistického zločince Szella, který přijel do USA, aby zpeněžil bohatou sbírku diamantů, válečné kořisti po obětech koncentračního tábora Osvětim. V závěrečné vyhocené scéně nutí nacistu, aby polykal diamanty, ten však odmítne a proto je hází do víru vodní elektrárny, kam za nimi Szell skočí a utone.

**The Holocaust
USA, Marvin Chomsky, 1978**

NF, TR, KT, OS, RE

Seriál popisující holocaust z pohledu fiktivní židovské rodiny Weissových z Berlína a jak postupně více a více zasáhl do jejich života. Popisuje události od nástupu fašismu v Německu přes pronásledování Židů, transporty a koncentrační tábory. Zmiňuje hlavní události jako Kříšťálová noc, vznik židovských ghatt, plynové komory. Z okruhu lidí kolem Weissových někteří zůstanou přáteli, jiní naopak podlehnou nacistické ideologii a stanou se válečnými zločinci. Přežijí členové rodiny Weissových přes krutosti a zlo prožité ve válce

nacházejí po tom všem novou nadějí a smysl života. Vynikající roli přivdané nevěsty do židovské rodiny zde ztvárňuje Meryl Streepová. Celý film je ke shlédnutí na youtube.com.

Playing for time
USA, Joseph Sargent, Daniel Mann, 1980

TR, KT, OS

Dívčí orchestr je název románu Fanii Fénelonové, která popisuje své hrůzné zkušenosti z koncentračního tábora Birkenau, kde se díky své schopnosti zpívat a jakožto profesionální zpěvačka dostává do ženského orchestru, kde spolu koexistují muzikantky různých národností a různé úrovně muzikantské dovednosti. Snaží se pomáhat vzájemně, aby uspokojily požadavky velitelů tábora, kteří po dlouhých šichtách, unavení zabíjením lidí v plynových komorách, se chodí uklidnit jejich hudbou. Kromě toho hraje dívčí orchestr i při apelech nebo při příjezdu transportů z celé Evropy, aby navodily obětem, které hned z rampy jsou posílány do plynu, zdání lázeňské atmosféry. Filmový naturalismus brutálních scén, kdy si esesáci vymýšlejí nejrůznější způsoby ponižování žen daleko přesahující nejpatologičtější představy, řadí tento film mezi nevhodné pro mládež a citlivé povahy.

Remembrance of Love
USA, Jack Smight, 1982

NH

Joe Rabin, který přežil Holocaust, má v Americe ženu a děti, přijíždí do Izraele na setkání přeživších. Má svůj tajný důvod, proč sem přijel. Válka ho totiž oddělila od jeho těhotné dívky, kterou se teď pokouší najít. Shodou šťastných náhod ji nachází v jednom izraelském kibucu, jejich setkání je smutně šťastné. Vědí, že je poslední, protože oba už mají své rodiny.

Sophie's Choice
Sophiina volba
USA, Alan J. Pakula, 1982

NH

Postmodernistický příběh spisovatele Williama Styrona o spisovatelském elévovi, který se setkává s mileneckým párem, kde krásná Sophie pocházející ze vzdáleného poválečného Polska, mu zjevuje svůj hrůzyplný příběh. Selekcí řídicí nacistka ji na rampě koncentračního tábora přinutil, aby rozhodla, které ze dvou jejích dětí, které měla u sebe, bude žít a které půjde do plynu. Celoživotní trauma z této "dábelské" volby, ji nakonec přiměje k sebevraždě, kterou páchá společně se svým milencem v objetí spolknutím smrtící pilulky.

War and Remembrance
USA, Dan Curtis, 1988

TR, KT

Román Hermana Wouka z r.1978 v seriálu vypovídajícím o osudech rodiny Henryů a Jastrowů, v letech 1941 až 1945. V běhu klíčových událostí se Natálie a Aron dostávají do koncentračního tábora. Film je ořesným svědectvím o vývoji nacistického průmyslu na smrt.

Music Box
USA, Costa Gavras, 1989

NP

Mladá právnička před soudem obhajuje svého otce, který byl obviněn z válečných zločinů. Vůbec nevěří, že by otec, který byl k ní vždy jen laskavý, mohl něco takového udělat. Postupně se jí ale otevírají oči a musí čelit tvrdé realitě.

Pursuit
USA, Ian Sharp, 1989

KT, NP

Esesácký pohlavár Helmut Von Schreder pojímá bizarní plán útěku před poválečnou spravedlností: nechá si udělat plastickou chirurgií novou tvář s židovskou fyziognomií a stane se vězněm. Po osvobození emigruje do Palestiny, kde se připojuje k sionistickému hnutí. Po

25-ti letech úspěšné kariéry je jakožto izraelský generál kontaktován ilegální organizací SS s názvem Odessa, která má v programu podporovat třetí říši.

**Never Forget
USA, Joseph Sargent, 1991**

NH

Mel Mermelstain má vedle malé továrny ještě jednu přednášecí místnost, kde jsou vyvěšeny fotografie a předměty z koncentračního tábora. O tom, co se dělo Židům za II. světové války, vypráví školám, které k němu jezdí na historickou exkurzi. Dostává dopis od jedné jižanské organizace, že jej vyzývají, na soud, kde bude muset dokázat, že existovaly koncentrační tábory, plynové komory a zabíjení lidí. Brzy zjistí, že tato pro něj samozřejmá skutečnost zdaleka není snadno prokazatelná, zejména lidem, kteří nechtějí z různých důvodů slyšet o tom, co se ve skutečnosti stalo. A tak se nakonec pouští do velmi riskantního procesu, který nakonec vyhraje. Je pro něj další zkušeností o lidské zlobě, ale i o vítězství dobra.

**Schindlerův seznam
USA, Steven Spielberg, 1993**

TR, KT, OS

Průmyslník Oskar Schindler zaměstnává ve své továrně čím dál větší počet Židů, aby je zachránil před transportem. Když jeho lidé jsou posláni vlakem na Moravu, kde mají pracovat v továrně na granáty, jeden z vagónů je omylem přeměrován do Osvětimi. Schindler jede za nimi, aby je osvobodil, vědom si ohrožení vlastního života. Schindler musí po válce jakožto bývalý člen NSDAP uprchnout, ale dostává se mu dobrozdání od lidí, kterým pomohl, takže se může vrátit. Je pohřben v Jeruzalémě a k jeho hrobu přicházejí ti, kterým pomohl a kladou zde podle židovského způsobu kamínky jako projev úcty.

**Ďáblova aritmetika
USA, Donna Deitch, 1999**

NH

Postoj dospívající Američanky Hany k židovským kořenům své rodiny se mění z původního vzdoru až do úplného pochopení, když během velikonoční večeře, kam ani původně nechtěla jít, se díky časovému posunu ocitne uprostřed událostí počínajícího holocaustu u své rodiny v Polsku. Prožívá vše od transportu do koncentračního tábora, kruté zacházení a strach ze smrti až po osvobození. Po návratu do přítomnosti je z ní nový člověk, uvědomující si své kořeny a plný zbožného porozumění pro lidi a jejich rozmanité osudy.

**Šedá zóna, The Grey Zone
USA, Tim Blake Nelson, 2001**

TR, KT

Příběh ze světa hrůzné tupé šedé krutosti, násilí a bezmoci, ve kterém se ztěžka a velmi komplikovaně rodí naděje malé skupiny Sonderkommandos, kteří připravují ozbrojené povstání. V paralelním ději se podaří jednomu z nich zachránit mladou dívku, která jakoby zázrakem přežila otravu v plynové komoře. Přepadení esesáků se zdaří, ale povstání je velmi rychle potlačeno a jeho organizátoři popraveni. Dívku, které je naoko dovoleno odejít, stihne kulka jednoho z velitelů před bránou tábora.

**Uprising
USA, John Avnet, 2001**

OD

Židé uvěznění ve Varšavském Ghettu pochopili, že transporty do koncentračních táborů jsou transporty smrti, že většina těch, kdo těmito vlaky odjeli z ghetta, byla zavražděna v plynových komorách a ti, kdo přežívají, na smrt čekají. Vědomi si toho, že v boji reálně nemohou zvítězit, rozhodnou se pro ozbrojený odpor, kterým dají najevo, že nedali své životy zadarmo. Jeden z hlavních hrdinů, který povstalcům velí, ve svém závěrečném

proslavu říká: bojujeme, abychom zemřeli důstojně. Chceme, aby nový židovský národ, který přijde po nás, se o nás dozvěděl a aby vycházel z nových předpokladů.

Anne Frank – the whole story
USA, Robert Dornhelm, 2001

NF, TR, OD, KT, OS

Film natočený podle světoznámého deníku Anne Frankové, která svým svým svědectvím informovala o obtížných prožitcích lidí, kteří se ukryvali před nacisty, protože nechtěli odjet do transportů, odvázejících nevinné lidi do koncentračních táborů, továren smrti. Na svůj věk je velmi literárně nadaná a vnímavá, proto podává nejen faktografické údaje o postupném omezování práv a svobod židovského obyvatelstva, ale zejména popisuje své prožitky, krize, spory s ostatními lidmi ve skrýši. Jsou ale vyzrazení, odesláni do koncentračních táborů, kde Anne umírá v koncentračním táboře Bergen Belsen.

Conspiracy
USA, Velká Británie, Frank Pierson, 2001

TR, KT

Tajná schůzka nacistických pohlavárů v roce 1942 ve Wansee, kde pod vedením Heidricha a Eichmanna byl definován postup konečného řešení židovské otázky, který měl být používán na získaných územích Polska, Litvy, Estonska, Československa a Francie. Všechny jiné metody než fyzická likvidace byly smeteny ze stolu a Heidrich nenechal nikoho z účastníků konference na pochybách, o jak vážný a radikální postup se jedná, i když obsah jednání měl zůstat veřejnosti utajen.

Out of ashes
USA, Joseph Sargent, 2003

RE, NH

Jedná se o další z hraných filmů komentujících zejména dopad holocaustu na život oběti, vynikající lékařky, gynekoložky ze Sighetu, která po svém příchodu do USA v rámci své žádosti o občanství musí absolvovat pohovory u přistěhovalecké komise. Ta rozhodne, zda ji doporučí stát se občankou USA nebo nikoliv. Je to pro ni naprosto klíčové, aby mohla vykonávat své povolání ženské lékařky. Doktorka, která přišla v koncentračním táboře o celou rodinu, je ze strany komise vystavena tlaku otázek usvědčujících ji z kolaborace s nacisty, poněvadž dělala potraty těhotným vězenkyním. Film dobře ukazuje, jak lidé, kteří holocaust nezažili, nemohou pochopit hrůzu ze smrti těhotných vězenkyň, které čekalo jediné: smrt. Potrat a poté zabití dítěte, jakkoli hrůzně to zní a jakkoli hrůzně to také opravdu je, byl pro ně jedinou šancí na přežití. Touha lékařky znovu vykonávat své povolání je posilována nadějí, že pomůže přivést na svět tisíce židovských dětí.

Odpor
Defiance
USA, Edward Zwick, 2008

OD, OS

Příběh tří bratrů z farmářské rodiny v Bělorusku, známých rváčů a rebelů s odporem k autoritám, kteří vedou velkou skupinu židovské menšiny ukrývající se v lesích před nacisty poté, co byli jejich rodiče a příbuzní hromadně s dalšími 4000 Židy popraveni. Zatímco pro mnohé znamenal příchod nacistů rozsudek smrti, bratři Bielští jej chápou jako zkoušku bratrství a síly vůle bojovat proti zlu. Ukrývají se v lesích, kde po několika měsících vybudují tzv. Zakázané město. Myslím, že by se každému romantikovi líbilo. Jedinou vadou na jeho kráse zajisté je skutečnost, že je zatím svobodný. Bratři se snaží zachránit Židy, kteří zejména ve městech čekají na svůj transport.

The Courageous Heart of Irena Sendler (TV)
USA, Polsko, Kanada, John Kent Harrison, 2009

OD, OS

Irena Sendler je zdravotní sestra, která je natolik znepokojena situací malých dětí ve Varšavské ghettu, že se rozhodne pomoci skupině dětí k útěku. Tento její čin motivovaný tím nejčistším altruismem je symbolickou odpovědí pro všechny pochybovače, kteří tvrdí, že není možné bojovat proti nesmyslnému systému utlačující diktatury. Irena Sendler, slabá žena, ale silná osobnost, to dokázala.

Jób lázadása
(Job's revolt - Jobova revolta)
Maďarsko, Barna Kabay, 1983

NF, TR

Dojemný příběh chlapce, kterého adoptovala židovská rodina na maďarském venkově. Když mu umožní vstoupit do světa své víry a vznikne mezi nimi pevné pouto starých rodičů a nadějněho potomka, jsou, označeni žlutou hvězdou, neznámými vojáky odvezeni na žebříňácích společně s mnoha dalšími Židy z vesnice, zatímco chlapce svěřili do péče svých nežidovských sousedů. Staří rodiče tušili, že na konci jejich cesty je čeká smrt. Příběh je poznamenán jejich úsilím, aby se chlapec soustředil na svou budoucnost, ne na jejich konec.

Člověk bez osudu
Fateless

NF,TR,KT,OS,RE

Maďarsko, Velká Británie, Německo, Lajos Koltaj, 2005

Malý Gyurka, o kterého se stará jen jeho otec, protože matka nežidovka od nich ze strachu o vlastní budoucnost už dříve odešla, musí do transportu. Až do konce války je v koncentračních táborech, hlavně v Buchenwaldu. Po příjezdu do tábora se vyhne smrti tím, že pohotově uposlechne radu jednoho vězně, a vydává se za 16-ti letého. Mladší šli do plynu. Údésné zážitky ponížení, doteků hrůzy i apatie ze smrti, několikrát už se zdá, že to peklo nepřežije. Onemocní otravou krve, najednou se k němu zdravotník chová slušně. Aniž by to věděl, lágr byl osvobozen. Jede domů. Když se na schodech domu svého dětství málem srazil s kamarádkou, uvědomuje si, jak zkušenost nepochopitelného hororu přetavil do porozumění k lidem, hluboké radosti ze života a lásky.

Adolf Eichmann
Maďarsko / Velká Británie, Robert Young , 2007

NP

Eichmann, "architekt konečného řešení židovské otázky", je objeven izraelskou tajnou službou v Argentině, chycen a přepraven do Izraele, kde v zajetí čeká na soudní proces. Chová se stejně arogantně, povýšeně a provokativně, jako když byl u moci. Na schůzkách s mladým právníkem na svou obhajobu důrazňuje, že jen plnil rozkazy. Popírá, že by dával rozkazy k zabíjení v plynových komorách, takže mu právník musí ukázat kopie jeho písemných rozkazů osobně jím podepsaných. Když vypráví, jak miluje s voje děti, připomene mu právník, jak on sám poslal 500.000 dětí na smrt. Na to Eichmann odpoví: "Ale to byli Židé."

Ostatni etap
The Last Stage

KT

Polsko, Wanda Jakubowska, 1948

Polská židovská rodina Weissových je zavražděna v koncentračním táboře Osvětim. Jediná, který přežije, je dcera Marta, která byla vybrána jako tlumočnice. Marta spolu s ostatními čelí tyranii nacistů a táborových dozorců.

Samson
Polsko, Andrzej Wajda, 1961

NF, TR

Má Samson zůstat mimo Varšavské ghetto, odkud se mu podařilo utéct, nebo se má vrátit a sdílet osud svých lidí? Nakonec dává přednost práci v pohřebním bratrstvu v jeho nejsmutnější a

nejtragičtější podobě. Úmrtnost v ghettu je obrovská. Dívce, která mu vysvětluje, že zatajila svůj původ právě proto, aby unikla ghettu, odpovídá, že když lidé v ghettu trpí, musí trpět s nimi. Bez ohledu na sílu neštěstí, které nás postihuje, máme znovu vstát a jít dál.

Pasazerka**Polsko, Witold Lesiewicz, Andrzej Munk, 1963**

NH

Dokumentární formou vypráví příběh ženy SS v koncentračním táboře Osvětim. Na luxusní lodi na cestě z Jižní Ameriky do Evropy se setkávají dvě ženy, které přežily koncentrační tábor Osvětim. Jedna jako dozorkyně a druhá jako vězenkyně. V retrospektivách se postupně rozkrývá příběh jejich setkání od zkresleného obrazu, kdy se dozorkyně před svým manželem staví do nejlepšího světla, až po syrovou pravdu.

Apel**The Roll-Call****Polsko, Ryszard Czekala, 1970**

KT

Animovaný film o jednom transportu, nástupu a ponižujícím "nahoru a dolů" do úplného vyčerpání. Symbolika zvůle, ponižení, nesmyslnosti.

Korczak**Polsko, Andrzej Wajda, 1990**

TR

Humanista Janusz Korczak, autor knížek pro děti a pediatr, pracující s dětmi v sirotčinci Varšavského ghetta, se snaží uchránit děti před strašlivou realitou nacistického vražedného plánu. Když však obdrží rozkaz, že mají děti jít do transportu, odchází s nimi a odmítá nabídku vyreklamování z transportu, odjíždí s dětmi na smrt. Film končí fantazijním obrazem: jejich vagón se odpojuje od vlaku, všichni vystupují do pole a jdou se vztyčenou vlajkou s židovskou hvězdou k horizontu. Tvůrci tak zdůrazňují obdiv ke statečnému a důstojnému odchodu Korczaka i jeho dětí. Jejich chování se stalo symbolem svobodné mysli lidí, kteří si přes své ponižení a odebrání příležitosti žít, zachovají svou důstojnost.

Život za život**Polsko, Krzysztof Zanussi, 1991**

TR

Příběh katolického kněze Maxmiliána Kolbe, který v koncentračním táboře Osvětim nabídl svůj život výměnou za život člověka, který prosil o milost kvůli své rodině. Esesáci nechtěli o žádné milosti ani slyšet, ale když Maxmilián Kolbe vystoupil z řady vězňů a přednesl svou neobvyklou „žádost“, bylo mu vyhověno.

Moje Válka,**Boze skrawki, Edges of the Lords****Polsko, Yurek Bogayevicz, 1991**

OD, TR

Je to příběh židovského hochy ukryvaného polskou rodinou. Přátelství chlapců prověřené neuvěřitelnou dětskou statečností vrcholí, když mladší z polských sourozenců, který si velmi vážně "hrál" na Ježíše, aby zachránil své příbuzné před zlobou světa, je jedním z SS-manů vyzdvižen do dobytčáku transportu vezoucího lidi do tábora smrti. Film tak vede k zamyšlení jak daleko asi byl Mesiáš tehdy a jak daleko je dnes?

Pianista**Francie, Německo, Velká Británie, Polsko****Roman Polanski, 2002**

NF, TR, OD, OS

Příběh vynikajícího pianisty Wladyslawa Szpilmana, který do poslední chvíle, kdy to bylo jen trochu možné, docházel do polské rozhlasové stanice hrát na klavír pro posluchače rádia. Když se jako dělník stavební čety ve Varšavském gMá hettu, ujišťuje, že konečná stanice transportů jsou vyhlazovací tábory, najde si úkryt. Esesákovi, který jej náhodně objeví, se líbí jeho hra na klavír, proto jej zachová.

The Murderers Are Among Us (1948)**Německo, Wolfgang Staudte, 1949**

NH

Po svém návratu z koncentračního tábora Susanne Wallner přichází do svého bytu, ale nalezne jej obsazený bývalým nacistou Hansem Martensem, který zápolí s výčitkami nad svou účastí na genocidě. Ze Susannina souhlasu, aby zůstal nadále v jejím bytě, se vyvine vztah mezi původně protilehlými osobnostmi, kde vyrovnaná Susanne konejší rozpolceného a pitím a výčitkami decimovaného Hanse. Ten už se nechce vrátit ke svému původnímu povolání chirurga, protože ztratil smysl života. Expresivní film je vyjádřením obnovy naděje v nové lidství.

Nackt unter Wölfen**Naked Among Wolves****Německo, Frank Beyer, 1963**

KT, OS

Do koncentračního tábora Buchenwald přijíždí jedním z mnoha transportů také vězeň s těžkým kufrem, ve kterém ukrývá dítě, které se narodilo židovským rodičům v Osvětimi. Měl ho zde stihnout stejný osud jako jeho rodiče, kteří byli zavražděni, ale skupina Buchenwaldských vězňů se rozhodne, že budou chlapce ukrývat i přes hrozbu mučení a poprav, což se jim nakonec podaří a dočkají se osvobození.

Jakub lhář**Jacob, the Liar****Německo, Frank Beyer, 1965**

TR, OD

Jeden z mála případů, kdy lež je nejen milosrdná, ale dokonce pomáhá, ilustrovaný smutným příběhem z židovského ghetta o Jakubu Heymovi, který přináší naději na život lidem, kteří již čekali na smrt. Rozšiřuje totiž vymyšlené zprávy o postupu sovětské armády. Jen proto, aby dal lidem alespoň tuto klamnou naději, se stal lhářem. Svou roli sehrál až do konce.

Europa, Europa**Německo, Francie, Polsko, Agnieszka Holland, 1990**

NF, TR, OD, OS

V den bar micva Solomona proběhla Křišťálová noc, kdy byla zavražděna jeho sestra. Celá rodina se stěhuje do Lodze, odkud bratři prchají, když začne světová válka, Solek v průběhu dramatického vývoje událostí je chovancem komunistického sirotčince, ruským vojákem, později zajatcem Němců, kde se zalíbí bezdětnému důstojníkovi, který ho adoptuje, Solek se tak dostává do prestižního výcvikového střediska hitlerjugend. Když Sověti obsadili Berlín, nechtějí uvěřit, že Solek je Žid. Jeden komisař jej chce zastřelit, když se zcela náhle objeví jeho bratr Izák ještě v mundúru z koncentračního tábora a zavolá jej jménem.

Nikde v Africe / Nowhere in Africa**Německo, Caroline Link, 2001**

OD

Mladá židovská rodina utekla před nacisty do africké Keni, kde začínají nový život v poměrně obtížných podmínkách. Složitý vývoj války i okolnosti jejich pobytu v Africe (jsou v relativně chudých podmínkách oproti svému původnímu životnímu stylu), později zjištění, že většina jejich příbuzných v Evropě zahynula, vystavuje zkoušku i jejich vztah. Jejich dcera se na rozdíl od matky zamiluje do Afriky.

Amen**Německo, Rumunsko, Francie, Costa-Gavras, 2002**

KT, OD

Kurt Gerstein , poručík SS, pracuje jako hygienik pro německou armádu a vyvine Cyklon B na hubení hmyzu. Mezi prvními se dozví o hromadném vyvražďování v koncentračních táborech Belzec a Treblinka. Když zjistí, že výsledky jeho práce jsou využívány k zabíjení lidí, rozhodne se informovat svět prostřednictvím katolické církve. Stává se tak svědkem diplomatických her Vatikánu a spojenců, kde zůstává otevřená otázka, zda papež mohl udělat víc pro oběti koncentračních táborů anebo zda bylo správné, že mlčel, aby chránil obyvatelstvo německem napadených zemí. Postoje kněží, kteří odmítli spolupracovat s nacisty, symbolizuje fiktivní postava jezuitského kněze Riccarda Fontany, který se nakonec nechá uvěznit v koncentračním táboře jako výraz ztotožnění s nevinně trpícími.

The ninth day**Německo, Volker Schlöndorff, 2004**

KT, OD

Katolický kněz Henri Kremer je propuštěn z koncentračního tábora Dachau nikoliv na svobodu, ale aby přesvědčil Luxemburského arcibiskupa ke spolupráci s nacisty. Jeho dávný přítel, kdysi rovněž kandidát na kněžství, ho přesvědčuje, že role Jidáše, kterou hraje v tomto životním dramatu, je mu přisouzena Bohem, takže se nemá vracet do koncentračního tábora. Kremer však poslouchá hlas vlastního svědomí.

Ghetto**Německo, Litva, Audrius Juzenas, 2006**

OD

Dvaadvacetiletý esesák Kittel šéfuje rozhoduje o životě a smrti 15 000 obyvatel Litevského Ghetta, kteří zbyli po genocidě 55 000 litevských Židů. Zamiluje se do zpěvačky, kterou ovšem dříve vystavil hrozbě smrti za to, že u ní našel sáček s domněle pašovanými fazolemi. Jeho vztah k umění a hudební talent ve spojení s jeho mocí a smrtonosným posláním přináší bizarní situace, ve kterých umění se dostává mimo svůj rozměr a vítězí ničivá síla. Tak je tomu i v závěrečné scéně, kdy hercům divadelního souboru rozdává chléb a vzápětí je nechá postřílet kulometnou palbou.

The Counterfeiters**Německo, Rakousko, Stefan Ruzowitzky, 2007**

TR, KT, OS

Poté, co je Salomon Sorowitsch jako jeden z nejznámějších padělatelů zatčen a uvržen do koncentračního tábora Mauthausen, kde nacisté využívají jeho talent ke tvorbě propagačních letáků a k portrétování jejich vítězných póz. Později je převelen do koncentračního tábora Sachsenhausen do zvláštního oddělení, které je úplně izolované od ostatního tábora, a jeho úkolem je falšovat peníze a dokumenty. Zde v dramatickém vývoji dějin Evropy, mají za úkol vytvářet spolehlivé kopie měn spojenců, ale i falsifikáty dokumentů, které mají nacistům pomoci po válce.

Bonhoeffer: Agent of Grace**Kanada, Německo, Eric Till, 2000**

NF, OD

Německý protestantský teolog a kazatel Dietrich Bonhoeffer se nepodřizuje nacistické zvlí jako oficiální církve, ale pokračuje v hlásání naděje na bratrství, spravedlivost a pravdu, za což je mu zakázána veřejná činnost. Protože však zákaz nepuposlechné, je uvězněn a popraven. Před popravou se setkává se svou snoubenkou. Jeho příběh je poselstvím o živé víře.

Kapo**Itálie, Gillo Pontencorvo, 1959**

TR, KT

Čtrnáctiletá Edita je společně se svými rodiči odchycena vojáky na ulici a odvezena do koncentračního tábora. Ti jsou zabití. Protože jí táborový lékař chce pomoci, dává jí novou identitu, nežidovskou, a stává se kapem, to znamená privilegovaným vězněm, který ovšem musí pronásledovat a utlačovat své spoluvězně. Máme možnost sledovat, jak se mění její chování po změně role. Nakonec umírá při pokusu o útěk.

Zahrada Finzi-Continiů
Itálie / Německo, Vittorio De Sica, 1970

NF, TR

Rozlehlý pozemek obehnaný vysokým plotem kolem vily starobylé aristokratické rodiny Finzi-Continiů ve Ferrare má zahradu, která vždy byla příjemným útočištěm pro setkávání rodiny a přátel. Je ale zlá doba, fašismus přichází k moci. Continiové jsou povoláváni do transportu stejně jako všichni ostatní Židé z této oblasti. Tím končí jedna éra jejich života, rodiny, společnosti.

Život je krásný
Itálie, Roberto Benigni, 1997

NF, TR, KT, OS

Italský číšník Guido, plný energie a bláznivých nápadů, se zamiluje do učitelky Dory, zachrání ji od snátku s nemilovaným boháčem. Narodí se jim syn, se kterým musí Guido pro svůj židovský původ do transportu. Po celý pobyt v koncentračním táboře předstírá před synkem, že všechny útrapy, které prožívají, jsou pouhá hra, že sbírají „body“, aby v den jeho narozenin získal odměnu: nejlépe opravdový tank. „Tank?“ ptá se nadšeně chlapec. Jaký je jeho úžas, když do tábora přijíždí tank až k němu, spojenecký voják jej bere do náruče. Jeho tatínek Guido už nežije, byl zabit nacistou na útěku, ale v průvodu osvobozených nachází svou maminku. Jeden z mála filmů o holocaustu laděný komediálně.

Perlasca
Itálie, Alberto Negrin, 2002

OD

Na nádraží v Budapešti jsou vypravovány zvláštní vlaky: dobytčí vagóny, kterými nacisté dopravují Židy neznámo kam. Vše probíhá ve spěchu a napjaté atmosféře. Přibíhá obchodník, který jménem vlády Španělska vyreklamuje některé lidi z vagónů. Perlasca. Italský obchodník, který si svou roli vymyslel. Svými kreativními výmysly se coby španělský konzul dostane k nejnávšně postaveným esesákům v Maďarsku, aby zajistil životy několika desítkám lidí ukrývajících se na španělském velvyslanectví. Perlasca je vynikající herec, fabulátor a lhář v zájmu zachování lidských životů. Svou roli hraje do konce.

Útěk ze Sobiboru
Escape from Sobibor
Velká Británie, Jack Gold, 1987

KT, OD

Film vypráví příběh o úspěšném povstání vězňů vyhlazovacího tábora Sobibor, které přineslo svobodu stovkám uvězněných. Další, už ne tak úspěšná povstání, proběhla v Treblince a v Osvětimi. Povstání bylo možné jen díky obrovské kázni organizátorů a absolutní vzájemné důvěře. Podařilo se jim zneškodnit německé vedení tábora a většinu ukrajinských strážných. Z 600 vězňů jich kolem 300 uprchlo.

Muž, který plakal
The man who cried
Velká Británie, Francie, Sally Potter, 2000

NH

Hlavní hrdinka utekla za pomoci organizovaného útěku dětí před nacismem nejprve do Francie, kterou ovšem po napadení Německem musí rovněž opustit. Nedoufá, že by v Americe našla svého milovaného otce, jehož tklivé melodie ji posilují celý život, ale nakonec

na naléhání přátel pokračuje v hledání. Nachází jej jako pacienta léčebny, těžce poznamenaného válkou, psychicky zhrouteného člověka. Přesto je ráda, že je u něj.

Chlapec v pruhovaném pyžamu
Velká Británie, USA, Mark Herman, 2008

KT

Osmiletý Bruno, syn nacistického velitele koncentračního tábora Osvětim, který stejně jako ostatní členové rodiny netuší, co se skrývá za ostnatými dráty pozemků, které jim jsou představované jako farma, se na cestách za dobrodružstvím seznámí s chlapcem na „druhé straně“ drátů. Zatouží být u něj, podkope se pod plotem a přichází do tábora v momentě nástupu, kdy jsou vězňové i jeho kamarád a on odváděni do plynu. Když si uvědomí, že se nejedná o hru, je už pozdě. Jeho otec, který v dešti v poznání nejhoršího, co ho mohlo potkat (zabil vlastního syna společně s tisíci dalšími nevinnými) působí věrohodně tragicky.

Bůh před soudem
God on Trial
Velká Británie, Andy DeEmmony , 2008

KT

Může Bůh za zabíjení v plynových komorách? Je vinen existencí koncentračních táborů anebo je bez viny? Anebo byly tábory dokonce v Jeho záměru? Takové a další otázky po smyslu všeho si dávají vězňové, které svedl osud dohromady v jednom baráku. Jsou mezi nimi řemeslníci, lékaři, obchodníci, rabíni, právník i zločinec. Vzhledem ke tříštění jejich názorů při nekoordinované debatě se rozhodli, že dají svým odlišným názorům průchod formou soudního sporu, takže si zvolili soudce, žalobce a obhájce. Po zvážení mnoha aspektů včetně starozákonních příběhů s vypatými situacemi padlo rozhodnutí: „Bůh je vinen“. Jakmile ovšem přicházejí vojáci, aby většinu z nich odvedli do plynové komory, všichni se začínají modlit.

Na shledanou, chlapci
Au revoir les enfants
Francie, Louis Malle, 1987

NF, OD

Julien Quentin nemá v katolickém chlapeckém internátě žádného kamaráda. S novou skupinou žáků ale přijíždí také Jean Bonnet, se kterým si začíná rozumět. Časem vytuší, že se jedná o židovského hochu. Páter kláštera zde pod krycími jmény ukryl před nacisty několik chlapců židovského původu, aby je ochránil před transportem do koncentračního tábora. Když ale vtrhne německá jednotka do školy, všechny je pochytá a odvede i s představeným internátu. Film končí dojemnou scénou, kde se chlapci, všichni nastoupeni před jednotkou SS, loučí s knězem.

Odsun (Zátah)
La Rafle
Francie / Německo / Maďarsko, Roselyne Bosch, 2010

NF, TR

Školák Joseph Weismann (11 let) musí jednoho dne začít nosit žlutou hvězdu. O pár týdnů později brzy zrána do bytu vtrhnou muži v uniformách a celou rodinu odvedou na obrovské shromaždiště – pařížskou cyklistickou arénu - kde se tísní 13 000 Židů, obětí největší razie v historii země, na které se podílí místní kolaborantská vláda. Deportovaní nevědí, že cílová stanice přes internační tábor je Osvětim. Není zde nic k jídlu a pití. 5 dní musí všichni vydržet bez jídla, pití a zdravotní péče. Pár lidí dělá společně maximum, aby se dostalo vězňům alespoň základní péče. Příběh vypráví mladý Joseph, kterému se nakonec podaří z internačního tábora uprchnout.

Black Book
Holandsko, Verharen, 2006

OD

Dvě dávné kamarádky se setkávají v Izraelském kibucu, jedna jako turistka a náhodná návštěvnice, druhá zde pracuje jako vychovatelka. A té teď probíhá na pozadí paměti její dramatický osud holandské odbojáčky, které nacisté zabili rodinu a která se dala do služeb odboje a pracovala jako špiónka u špiček nacistického vedení v Holandsku. Stala se milenkou jednoho z generálů hlavního štábu a donášela informace holandskému podzemnímu hnutí. Po válce přes počáteční problémy se jí podařilo obhájit díky British Intelligence.

Pamatuj si své jméno
Помни имя свое / Remember Your Name /
Rusko, Sergej Kolosov, 1974

NF,TR,KT,OS,RE,NH

“Nikoho nemám.” To je odpověď hlavní hrdinky příběhu, když ji lékař, který chce léčit její ztrátu zraku způsobenou psychickým traumatem, když se během návratu z koncentračního tábora dozvěděla, že její manžel padl, ambulantně. Tuto odpověď říkali mnoho přeživších peklo holocaustu a u každého z nich se za ní skrývá jiný bolestivý příběh. Zažila už nejkutější chvíle, když jí stejně jako ostatním vězenkyním koncentračního tábora Osvětim vojáci SS odebrali dítě. Známa je scéna, kdy matka přichází k baráku dětí s vařenou bramborou, volá jeho jméno a pak bramboru podsouá pod dveřmi. Dříve ji ale musí rozšlápnout, aby se vešla. Ostatní děti jejímu synkovi tu špinavou dobrotu závidí. Už před osvobozením se jeden druhému ztrácejí. Její snaha najít synka zůstává neúspěšná, až po dvacetiletém usilovném hledání jej nachází jako důstojníka polské námořní plavby.

Jdi a dívej se
Иди и смотри; Come and See
Rusko, Elem Klimov, 1986

OD

Filmový apokalyptický horor zobrazený na osudu běloruského chlapce, který v s jednotkou odporu složenou z vesničanů bojuje proti nejmodernější ničivou technologií vybavené německé armádě. Scény z vypalování vesnic a hromadného vraždění jsou otřesně přesvědčivé. Poznamenaný tak zůstane nejen hlavní hrdina, který projde nepředstavitelným peklem, ale i divák. Nelze zůstat netečný po shlédnutí scén vypalování vesnic a hromadné likvidace obyvatelstva upalovaného v dřevěných kostelích a synagogách, zatímco nacisté těmto scénám aplaudují a fotí je jako úspěchy své náročné práce pro účely svých rodinných alb. V závěru filmu titulky sdělují, že 628 běloruských vesnic bylo srovnáno se zemí i s obyvateli. Název filmu je odvozen od výzvy "Pojd" z šesté kapitoly Janovy Apoalypsy (Zjevení sv. Jana), kde apoštol Jan je zván ke shlédnutí hrůz při lámání prorockých pečeti.

Babi Jar
Rusko, Jeff Kanew, 2003

NH

Film o největší hromadné vraždě v dějinách lidstva. V rokli Babi Yar poblíž Kyjeva bylo jednotkami Einsatzgruppen postříleno koncem září 1941 přes 33 000 Židů. Oběť holocaustu, zázrakem přeživší matka, které tam bylo zavražděno dítě v jejím náručí, se po válce setkává s jeho vrahem, nacistickým důstojníkem a připomíná se mu kresbou, kterou si on z kratochvíle jakožto dobrý kreslíř udělal, aby zachytil matku s dítětem v momentě očekávání smrti. Bývalý nacističtí umí s bezbřehou bezohledností nacvičenými argumenty smést ze stolu jakékoliv obvinění z války. Matka volá na pomoc jeho svědomí. Film je nejen otřesným svědectvím tragické události, ale i dokladem o tom, jak nejsme schopni o ní hovořit.

Otec
Rusko, Vladimír Maschkov, 2004

NF

Z malé vesničky u Kijeva už většina židovského obyvatelstva byla transporty odvezena. Synek chudého obchodníka dostane housličky a despotický taťka ho nutí hrát, zatímco kamarádi venku skotačí. Netuší, jak moc mu jeho umění pomůže ke kariéře úspěšného konzervatoristy, který se ovšem stydí za svého vesnického otce, když za ním přijíždí, aby mu dovezl peníze a aby ho uviděl. S otcem se v této trapné chvíli vidí naposledy. Poslední židovští obyvatelé malé vesničky jsou postříleni u zdi nádraží, která se stane symbolem Jeruzalémské zdi nářků. Ve snové vizi se jako raněný voják v nemocničním armádním vlaku s mrtvým otcem usmiňuje.

Good evening, Mr. Wallenberg
Švédsko, Norsko, Kjell Grede, 1990

OD

Film natočený podle skutečných událostí. Švédský diplomat v Budapešti pomáhá velkému množství maďarských Židů a zajišťuje jim bezpečný transport do Švédska. Nacisté ho podezřívají, že falšuje dokumenty. On však nadále riskuje vlastní život, aby zachránil životy mnohých.

Daleká cesta
Československo, Alfréd Radok, 1948

NF, TR, KT, OS

Film dobře zachycující tíživost doby, změny v chování a vztazích lidí zasažené krutým režimem a jeho nekompromisní uchvatitelskou a ničící mocí. Na druhou stranu i odvahu obětí a jejich počáteční nejistota z budoucnosti se mění ve zřetelné úsilí vzepřít se a osvobodit. Snad jen závěr příběhu s Antonínovou supraodvážnou ilegální návštěvou jeho snoubenky v Terezíně a s idealizujícím osvobozením tábora je poznamenán dobou vzniku filmu, který jinak vyznívá velmi přesvědčivě a zasluhuje pozornost.

Romeo, Julie a tma
Československo, Jiří Weiss, 1960

NF, TR

Atmosféra strachu ovládá celou společnost, ve které se odehrává příběh seznámení a zamilovanosti dvou mladých lidí, židovské dívky, která uprchla z transportu a chlapce, který ji ukrývá na půdě před nacisty. Jejich láska, příběh i naděje tohoto křehkého vztahu je ukončena zastřelením dívky vojákem na ulici.

Přežil jsem svou smrt
Československo, Vojtěch Jasný, 1960

KT

Vynikající ztvárnění nechtěného hrdinství, kdy jednoduchý boxer Tonda si svou drzostí absurdně získává nebezpečné sympatie esesáků, jejichž zvůle je nevyzpytatelná, oproti tomu svou čestností a přímočarostí přízeň i nenávisť spoluvězňů, z nichž někteří ho považují za hrdinu, druzí za zrádce. Musí boxovat, aby se zalíbil velitelům. Do ohrožení života se dostává několikrát, naposledy když se snaží pronést přes bránu žiravinu použitelnou jako výbušninu. Při bolestivém výslechu nikoho neprozradí, je však odsouzen na smrt. Jeho přátelé mu pomohou tím, že na marodce mu změní identitu. Film je hrůznou ilustrací nacistických krutostí, zejména v působivých scénách v kamenolomu, ze kterého se málokdo vracel živý. Anebo z krutých cvičení při apelech, jejichž jediným cílem bylo decimovat vězně. Poněkud zvláště zde působí postava tajného vůdce vězeňského odporu (Sovák), který připravuje povstání. Jeho promluvy k spoluvězňům a sebevědomé chování k esesákům, jakkoli jsou působivé, jakoby předznamenávaly éru socialistického romantismu.

Boxer a smrt
Československo, Peter Solan, 1962

KT

Velitel koncentračního tábora je boxer, který chce po válce pokračovat ve sportovní kariéře. Proto vnímá jako výzvu, když mezi chycenými vězni, kteří chtěli uprchnout z tábora, najde boxera Komínka. Jako jediný unikne popravě jen proto, že velitel si z něj chce udělat

tréninkového soupeře. Komínek je ale zesláblý a trvá to několik týdnů, než se dostane do lepší kondice. Velitel jej znovu a znovu vyzývá, aby neváhal na něj při zápasech útočit. On si je čím dál víc vědom slabých míst soupeře. Nechává se však knokautovat, je si příliš dobře vědom křehkosti své pozice. Při posledním zápase ale porazí velitele na celé čáře, protože se mstí za smrt svého kamaráda. Velitel jej nejprve chce dát zplynovat, ovšem na přímluvu své přítelkyně, která jej varuje, že tento postup by mohl narušit image jeho plánované poválečné kariéry, nakonec trest smrti nejen ruší, ale dokonce propouští vězně z koncentračního tábora. Ten se ale nakonec vrací zpět, když slyší z dálky sirény, věstící utrpení jeho spoluvězňů způsobené velitelským vztekem nad svou prohrou.

Transport z ráje**Československo, Zdeněk Brynych, 1962**

KT

Depresivní film poznamenaný tíživou atmosférou Terezínského ghetta, kde se odehrávají osudy obyčejných lidí podle povídkové knihy Arnošta Lustiga Noc a naděje. I když jsou vězňové ghetta vystaveni nelítostnému a bezohlednému zacházení jejich vězňatelů, zachovávají si svoji lidskost a důstojnost. Děj filmu je přerušován propagandistickými záběry, kterými nacisté prezentovali světové veřejnosti Terezín jako klidné a šťastné město, jehož obyvatelé jsou dobře oblečení a mají radost ze života. Krutá pravda o ponižování, hladu, bezpráví, omezování tak zůstává utajena I švédskému zástupci červeného kříže, který do Terezína přijel za účelem inspekce pro světovou veřejnost.

Démanty noci**Československo, Jan Němec, 1964**

OD

Útěk dvou židovských mladíků z transportu smrti. Jsou chyceni skupinou senilních sudetských starců, kteří představují absurdní vládu bezmocných. Strohost filmu posiluje bezútěšnost situace i vnitřní nutkání nějak se zachránit, dostat se zpátky „domů“.

...a pátý jezdec je Strach**Zbyněk Brynych, 1964**

NF, TR

Psychologické drama lékaře Brauna, který v dusné atmosféře protektorátu v době, kdy začaly první transporty a mezi židovským obyvatelstvem se začíná šířit nejistota a hrůza, hledá a nachází i přes svou bídu a ponižení dost sil k tomu, aby čelil nepříteli nejhoršímu – svému vlastnímu strachu.

Obchod na korze**Československo, Jan Kadar, 1965**

NF, TR

Drobný živnostník Tóno Brtko se stává pod tlakem svého okolí nástrojem arizace židovského majetku, když pod vlivem svého švagra a ženy převezme arizační dekret na obchod staré paní Lautmanové. Přesto, že obchod je nevýnosný, Brtko v něm zůstává. Stará paní, která nechápe, co se v jejím okolí odehrává, s ním jedná jako s vlastním synem a on ji také pomáhá. Jednoho dne jsou ale všichni Židé povoláni do transportu. Jak se v této situaci zachová Brtko?

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou**Československo, Antonín Moskalyk, 1965**

OD

Působivě ztvárněné komorní drama na motivy novely Arnošta Lustiga. Skupina obchodníků, kteří utekli před fašismem do Ameriky, navštíví v roce 1943 Itálii, čehož hbitě využívá německá strana a zatkně je jako válečné zajatce. Důstojník SS Brenske, který má za úkol z nich vymámit co nejvíce peněz, je mistrným manipulátorem a pod nejrůznějšími záminkami a pohrůžkami se mu to skutečně daří. Nakonec mají projít dezinfekční stanicí pro údajný požadavek na bezinfekčnost ze strany Švýcarska, kam mají posléze najít útočiště. Zda nastupuje na scénu Kateřina Horovitzová, do té doby plachá dívka. Když má před

důstojníkem SS tančit nahá, vytrhne mu revolver a podaří se jí několik esesáků postřílet. Naše skupina pak nekončí svůj život v plynové komoře, ale jsou okamžitě přivolanou jednotku postříleni. Zpěv rabína, který jako vězeň má na starosti vysoušení vlasů po zplynovaných obětech, chválící statečný čin Kateřiny, jakkoli podivínsky působí mysticky ve svém zoufalství.

Dita Saxová
Československo, Antonín Moskalyk, 1967

RE, NH

Jemně laděná filmová etuda o židovské dívce, která se jako jediná z rodiny vrátila z koncentračního tábora. Příběh mluví náznakově a mezi řádky lze vyrozumět více než z prostého psychologického děje o odzbrojující skepsi krásné a mnoha mladíky i zralými muži obletované osmnáctileté dívky. Dita odchází od svých pražských kamarádek, které jsou na tom podobně jako ona, do Švýcarska. Poté, co se o ni zajímají dva bohatí mladíci, vychází si Dita na procházku mezi Alpskými štíty a končí svůj život skokem do laviny.

Spalovač mrtvol
Československo, Juraj Herz, 1968

NF

Bizarnost, perverze a fantasknost jsou nejpřílehavějšími adjektivy těžko uvěřitelného příběhu, ve kterém pan Karel Kopfrkingl, obětavý zaměstnanec pražského krematoria a vzorný otec rodiny, který důsledně dbá o řádný chod domácnosti a všestrannou výchovu svých dětí, zabíjí v souladu s nastupující nacistickou destruktivní mocí svou rodinu a to s tak obłudnou samozřejmostí, až se to vymyká nejhrůznějším představám diváka hororů.

..a pozdarvuji vlaštovky
Československo, Jaromír Jireš, 1972

OD

Komorní tragédie z cely smrti, kde čeká 22-letá Maruška na vykonání rozsudku trestu, do kterého ji od jeho vyhlášení zbývá 99 dní. Maruška byla zapojena v odboji a při výsleších nikoho neperozradila, vše vzala na sebe. Nakonec ji tedy odsoudí jako všechny členy její skupiny, kterou kompletně gestapo pochytilo. Maruška vždycky věděla co chce a také v těchto nejobtížnějších chvílích svého života, kdy má možnost naposledy se setkat se svou rodinou, zůstává sama sebou a povzbuzuje své spoluvězenkyně i rodiče k optimismu.

Za zády peklo 1986
Argentina, Československo, Beda Docampo Feijóo, 1986,

OD

Film zobrazuje ukrývání Židů, kteří odmítí jít do transportu na polském venkově. Už rozhodnutí, že se nedostaví na shromaždiště, znamená, že se musí okamžitě začít ukrývat v lesích. Mladí vyhloubí maskovanou zemljanku. Žijí v tak bídných podmínkách, že ve chvílích malomyslnosti někteří srovnávají své přežívání se smrtí. Ráchel, která v depresi uteče, je chycena nacisty a zabita. I když je mezi Poláky mnoho kolaborantů, přeci někteří přátelé pomáhají zejména zásobami jídla. Kvůli stopám na sněhu musejí v zimě zemljanku opustit a nacházejí skrýš v opuštěné stodole, jsou ale blíž nepříteli, takže napětí stoupá. Nakonec se jim podaří v lesích najít větší skupinu ukrývajících se Židů. Při pravidelných honech na ně nacisty i místními gardami je jich většina vyvražděna. Tři bratři se vzdávají sovětské armádě, která osvobodila jejich oblast. Najednou jsou nečekaně volní. Jdou hledat tělo malého bratra, který byl zabit teprve před několika dny.

Poslední motýl
Česká republika, Karel Kachyňa, 1991

OD

Téma terezínské kamufláže zpracované na příběhu francouzského herce, který dostal od nacistů zadání, aby připravil dětské divadelní představení, jež má sloužit pro inspekci Mezinárodního

červeného kříže k přesvědčení široké světové veřejnosti, že vězňové terezínského ghetta žijí šťastným životem. Moreau se ale vzepře této ohavnosti a hru pojme jako podobenství o skutečnosti, která měla být utajena.

Všichni moji blízcí / All My Loved Ones
Česko / Slovensko / Polsko, Matěj Mináč, 1999

NF, OD

Působivé drama o zhoršujícím se ovzduší nejenom jedné židovské rodiny v předválečném Československu, vystihující obtížnost životních rozhodnutí v prohlubující se nejistotě budoucnosti. Ukončení života jednoho z hrdinů sebevraždou, když zjistí, že už nemá šanci uniknout do bezpečí kontrastuje s vysláním syna druhé rodinné větve do Anglie Wintonových vlakem. Film tak připomíná tento spásný čin Sira Nicholase Wintona, který tímto způsobem zcela nezištně zachránil stovky židovských dětí československých rodin.

Musíme si pomáhat
ČSFD, Jan Hřebejk, 2000

NF, OD, OS

Film plný porozumění pro lidskou slabost a jak se projevila v krutých chvílích německé okupace je nejen komediální ukázkou nesmyslnosti české malosti i zázraků přesto se odehrávajících i v místě a době, kdy bychom je nejméně očekávali, ale snad právě proto jsou nutné a dějí se. Úředník přechovávající židovského uprchlíka je zde konfrontován s udavačem. Komediální nadsázka nahrává určité smířlivé relativizaci, která je ovšem diskutabilní.

I ve smrti sami
ČR, Dušan Klein, 2004

NF, OD

Ve třech dílech této adaptace románu německého autora Hanse Falady se prolínají příběhy několika obyčejných jedinců, kterým různým způsobem do života zasahuje nastupující fašismus obludně pokřivující veškeré normální mezilidské vztahy do zrůdných patvarů. V Berlíně jsou v té době čtyři druhy lidí: 1) arogantní a ambiciozní pomahači režimu, 2) zbabělí a prodejní pomahači režimu, 3) lhostejní sobci, kteří nechtějí vidět, co se kolem nich děje a 4) nenápadné osobnosti, kteří se tajně nebo veřejně hlásí k odboji.

Nedodržený slib
Nedodržený sl'ub, Broken Promise
Slovensko / Česko / USA, Jiří Chlumský, 2009

NF, TR, KT, OS

Nikdo si plně neuvědomoval všechna nebezpečí, která znamenal sílící vliv fašismu na Slovensku, ani Martin Friedmann, jehož příběh se stal předlohou k filmu o osudu židovského fotbalisty, který se zpočátku dobrovolně dostává do fotbalového teamu pracovního tábora v Seredi. Později, když je v plicním sanatoriu, v klášteře a u partyzánů, musí svůj židovský původ mnohdy zapírat. Hlavní téma spojující všechny epizody zachycující hlavní momenty Martinova života, je touha po přežití. Ale ta pomůže přežít hrůzy války jen právě jemu. Přežil však ještě někdo z jeho rodiny, kdo slíbili tatínkovi, že příští rok ve stejnou dobu na oslavu svátku Pesach se znovu všichni sejdou?

Filmy o holocaustu

Obsah

str. Název

2	<i>I. Původ Seznamu hraných filmů o holocaustu</i>
2	<i>I.a) Impuls PAMATUJ! na zmařené životy Terezínskému rodinného tábora (TRT)</i>
2	<i>I.b) Vokální soubor GESHEM: Pomoc potřebným: Impuls PAMATUJ!</i>
3	II. Dva hlavní důvody, proč vznikl tento seznam filmů o holocaustu s anotacemi
3	II.a) Efektivní forma seznámení mladých lidí s tématem holocaust a antisemitismus
3	II.b) Neexistuje žádný hraný film o největší hromadné vraždě našich lidí!!!
3	Jaké typy hraných filmů o holocaustu například existují
4	Jak používat Seznam filmů o holocaustu
5	Diktátor
5	The Seventh Cross
5	The Stranger
5	Poznamenání
5	The Juggler
5	Exodus
6	Judgment at Nuremberg
6	Majitel zastavárny
6	Corie Ten Boom – Útočiště
6	Marathon Mann
6	The Holocaust
7	Playng for time
7	Remembrance of Love
7	Sophie´s Choice
7	Sophiina volba
7	War and Remembrance
7	Music Box
7	Pursuit
8	Never Forget
8	Schindlerův seznam
8	Ďáblova aritmetika
8	Šedá zóna, The Grey Zone
8	Uprising
9	Anne Frank – the whole story
9	Conspiracy
9	Out of ashes
9	Odpor
9	The Courageous Heart of Irena Sendler (TV)
10	Jób lázadása (Job´s revolt - Jobova revolta)
10	Člověk bez osudu
10	Fateless
10	Adolf Eichmann
10	Ostatni etap
10	Samson
11	Pasazerka

- 11 Apel
- 11 Korczak
- 11 Život za život
- 11 Moje Válka,
- 11 Pianista
- 12 The Murderers Are Among Us (1948)
- 12 Nackt unter Wölfen
- 12 Jakub Ihář
- 12 Europa, Europa
- 12 Nikde v Africe / Nowhere in Africa
- 13 Amen
- 13 The ninth day
- 13 Ghetto
- 13 The Counterfeiters
- 13 Bonhoeffer: Agent of Grace
- 13 Kapo
- 14 Zahrada Finzi-Continiů
- 14 Život je krásný
- 14 Perlasca
- 14 Útěk ze Sobiboru
- 14 Muž, který plakal
- 15 Chlapec v pruhovaném pyžamu
- 15 Bůh před soudem
- 15 Na shledanou, chlapci
- 15 Odsun (Zátah)
- 16 Black Book
- 16 Pamatuj si své jméno
- 16 Jdi a dívej se
- 16 Babi Jar
- 16 Otec
- 17 Good evening, Mr. Wallenberg
- 17 Daleká cesta
- 17 Romeo, Julie a tma
- 17 Přežil jsem svou smrt
- 17 Boxer a smrt
- 18 Transport z ráje
- 18 Démanty noci
- 18 ...a pátý jezdec je Strach
- 18 Obchod na korze
- 18 Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou
- 19 Dita Saxová
- 19 Spalovač mrtvol
- 19 ..a pozdarvuji vlaštovky
- 19 Za zády peklo 1986
- 19 Poslední motýl
- 20 Všichni moji blízcí / All My Loved Ones
- 20 Musíme si pomáhat
- 20 I ve smrti sami
- 20 Nedodržený slib